

Planetológiai helyesírási tanácsadó

GEOLÓGIA

Kőzetrétegtani egységek

ridged member = gerinces tagozat

Heveliusi Formáció, Hold

Geokronológia (idő)

imbriumi időszak

kora-imbriumi kor

noachi időszak

Kronosztratigráfia (időrétegtani)(kőzettestek)

imbriumi rendszer

alsó-imbriumi sorozat

noachi rendszer

Az egyes egységek magyar elnevezései

MERKÚR

kuiperi

mansuri

calorisi

tolsztoji

pretolsztoji

VÉNUSZ

aureliai

atlai

guinevrai

ruszalkai

laviniai

sigrúni

fortunai

prefortunai

HOLD

kopernikuszi

eratoszthenészi

imbriumi

nektári

prenektári

(procellárumi: elavult)

MARS

amazoni

heszperiai

noachi

prenoachi

MARS - geokémiai

sideriki

theiiki

phylloci (ejtsd: filloszi)

GEOGRÁFIA

Bolygófelszíni alakzatok elnevezései

Köznévi taggal

(az alábbiakat mindig kötőjellel kapcsoljuk, kivéve birtokos esetben: Cassini-régió, de: Válságok tengere)

Megjegyzések:

- Az itt felsorolt alakok: latin alak egyes szám, többes szám [latin alak latinos kiejtése], magyar megfelelő
- A $\bar{\quad}$ jel az előtte álló u-n vagy e-n lévő vonalékezet
- A toldalékok a (magyar vagy latin) nevekhez általában közvetlenül kapcsolódnak, a szükséges hasonulások vagy a szóvégi magánhangzó nyúlásának a jelölésével: Caloris Montesszal, Lavinia Planitián, Ión.
- A két különírt tagból álló latin elnevezésekhez az -i/-beli képző kötőjellel kapcsolódik; az eredeti kis- és nagybetűket megtartjuk: Caloris Planitia-i, Sinus Meridiani-beli stb. (vö. AkH. 1984: 217. b) pont). A két különírt tagból álló magyar elnevezéseknél az -i képzős forma: Halál tavabeli, Méz tengerebeli, Rothadás mocsarabeli, Szivárvány öblebeli stb. (vö. AkH. 1984: 184. pont)
- A kiejtésben az „a” rövid á hangot jelöl. A kiejtést csak tájékoztató jelleggel közöljük; magyar beszéd közben a latinos hangsúlyok magyarossá válhatnak. A középkori latinos kiejtési alakok forrása: Furka Tamás 2009.

arcus, arcu $\bar{\quad}$ s [arkusz, arkúsz] **ív, ívek**

astrum, astra [asztrum, asztra] **asztrum, asztrumok**

catena, catenae [katéna, katéné] **kráterlánc, kráterláncok**

cavus, cavi [kavusz, kaví] **üreg, üregek**

chaos, chaoses [káosz, káoszész] **káosz, káoszok**

chasma, chasmata [khazma, khazmata] **szurdok, szurdokok**

collis, colles [kollisz, kollész] **domb, dombság**

corona, coronae [koróna, koróné] **korona, koronák**

dorsum, dorsa [dorszum, dorsza] **gerinc, gerincek**

facula, faculae [fákula, fákulé] **fakula, fakulák**

farrum, farra [farrum, farra] **palacsintavulkán, palacsintavulkánok**

flexus, flexu $\bar{\quad}$ s [flekszus, flekszús] **ívsor, ívsorok**

fluctus, fluctu $\bar{\quad}$ s [flúktusz, flúktús] **lávafolyás, lávafolyások**

flumen, flumina [flúmen, flúmina] **folyó, folyók**

fossa, fossae [fossa, fosszé] **árok, árkok**

insula, insulae [ínszula, ínszulé] **sziget, szigetek**

labes, labe $\bar{\quad}$ s [lábész, lábész] **csuszamlás, csuszamlások**

labyrinthus, labyrinthi [labirinthus, labirintheta] **labirintus, labirintusok**

lacus, lacus [lakusz, lakús] **tó, tavak**

lenticula, lenticulae [lentikula, lentikulé] **lentikula, lentikulák**

linea, lineae [línea, línéé] **vonat, vonalak**
lingula, lingulae [lingula, lingulé] **nyelv, nyelvek**
macula, maculae [makula, makulé] **makula, makulák**
mare, maria [mare, maria] **tenger, tengerek**
mensa, mensae [ménsza, ménszé] **táblahegy, táblahegyek**
mons, montes [mónsz, montész] **hegy (Mons), hegység (Montes)**
oceanus, oceani [oceánusz, oceáni] **óceán** (t.sz nem használt)
palus, paludes [palúsz, paludész] **mocsár** (t.sz nem használt)
patera, paterae [patera, pateré] **patera, paterák**
planitia, planitiae [plánicia, plánicié] **síkság** (t.sz nem használt)
planum, plana [plánium, plána] **fennsík** (t.sz nem használt)
promontorium, promontoria [promontóium, promontória] **fok, fokok**
regio, regiones [régio, régióész] **régió, régiók**
reticulum, reticula [retikulum, retikula] **retikulum, retikulumok**
rima, rimae (csak a Holdon) [ríma, rímé] **rianás, rianások**
rupes, rupes [rúpész, rúpész] **szakadék, szakadékok**
scopulus, scopuli [szkopulusz, szkopulí] **fal, falak**
sinus, sinu s [szinusz, szinúsz] **öböl, öblök**
sulcus, sulci [szulkusz, szulcí] **barázda, barázdák**
solitudo [szolitúdó] **szolitúdó**
terra, terrae [terra, terré] **felföld** (a Marson); egyébként: **föld**
tessera, tesserae [tesszera, tesszeré] **tesszera, tesszerák**
tholus, tholi [tholusz, tholí] **kúp, kúpok**
unda, undae [unda, undé] **dűne, dűnék**
vallis, valles [vallisz, vallész] **völgy, völgyek**
vastitas, vastitates [vásztitász, vásztitátész] **síkvidék**
virga, virgae [virga, virgé] **sáv, sávok**

Köznévi tag nélkül:

kráter (kötőjel nélkül kapcsolódik, pl: Copernicus kráter)

Kivételek

(Több, ismert magyar változat esetén elől áll a hagyományos, csillagász körökben általánosan használt, utána zárójelben a „szabályosan képzett”, azaz szintén nem kifogásolható változat.)

MARS

Valles Marineris Mariner-völgy vagy: Mariner-völgyrendszer [!]

HOLD

Vallis

(azok a helynevek, amelyeknek hagyományos névváltozatuk is ismert)

Vallis Alpes Alpesi völgy (Alpes-völgy) (korábbi hivatalos neve: Alpine Valley)

Vallis Schröteri Schröter-völgy (korábbi hivatalos neve: Schröter's Valley)

Montes

(azok a helynevek, amelyeknek hagyományos névváltozatuk is ismert)

Montes Alpes Alpok (Alpes-hegység)

Montes Apenninus Appenninek (Apenninus-hegység)

Montes Carpatius Kárpátok (Carpatius-hegység)

Montes Caucasus Kaukázus (Caucasus-hegység)

Montes Cordillera Kordillerák (Cordillera-hegység)
Montes Pyrenaeus Pireneusok (Pyrenaeus-hegység)
Montes Harbinger Hírmondó-hegység (Harbinger-hegység)
Montes Spitzbergen Spitzbergák (Spitzbergen-hegység)
Megjegyzés: a Montes Rectinek van hagyományos (hivatalos) angol fordítása (Straight Range), de magyar nincs.

Rupes

(azok a helynevek, amelyeknek hagyományos névváltozatuk is ismert)

Rupes Recta Egyenes Fal (Recta-szakadék) (ritkán: Nagy Fal)

Lacus

Lacus Aestatis Nyár tava
Lacus Autumni Ősz tava
Lacus Bonitatis Jóság tava
Lacus Doloris Fájdalom tava vagy Kín tava
Lacus Excellentiae Kiválóság tava
Lacus Felicitatis Boldogság tava
Lacus Gaudii Öröm tava
Lacus Hiemalis Tél tava
Lacus Lenitatis Gyengédség tava
Lacus Mortis Halál tava
Lacus Odii Gyűlölet tava
Lacus Perseverantiae Kitartás tava
Lacus Somniorum Álmodás tava
Lacus Spei Remény tava
Lacus Temporis Idő tava
Lacus Timoris Félelem tava
Lacus Veris Tavasz tava

Mare

Mare Anguis Kígyó-tenger
Mare Australe Déli-tenger
Mare Cognitum Ismert-tenger
Mare Crisium Válságok tengere vagy Veszélyek tengere
Mare Fecunditatis Termékenység tengere
Mare Frigoris Hidegség tengere
Mare Humboldtianum Humboldt-tenger (Alexander von Humboldtról)
Mare Humorum Nedvesség tengere
Mare Imbrium Esők tengere
Mare Insularum Szigetek tengere
Mare Marginis Perem-tenger
Mare Nectaris Méz tengere vagy Nektár tengere
Mare Nubium Felhők tengere
Mare Orientale Keleti-tenger
Mare Serenitatis Derűtség tengere
Mare Smythii Smyth-tenger (William Henry Smythről)
Mare Spumans Habzó-tenger vagy Tajtékzó-tenger
Mare Tranquillitatis Nyugalom tengere
Mare Undarum Hullámok tengere
Mare Vaporum Párak tengere
Mare Ingenii Tehetség tengere (a Hold túlsó oldalán)

Mare Moscoviense Moszkva-tenger (Sea of Muscovy: nem a városról, hanem a Moszkvai Nagyfejedelemségről [latinul: Ducatu Moscoviensi])

Oceanus

Oceanus Procellarum Viharok óceánja

Palus

Palus Epidemiarum Járványok mocsara vagy Betegségek mocsara vagy Ragályok mocsara

Palus Putredinis Rothadás mocsara

Palus Somni Álom mocsara

Sinus

Sinus Aestuum Hőség öble vagy Melegség öble vagy Dagályok öble

Sinus Amoris Szerelem öble vagy Szeretet öble

Sinus Asperitatis Durvaság öble

Sinus Concordiae Egyetértés öble

Sinus Fidei Remény öble vagy Bizalom öble

Sinus Honoris Megbecsülés öble

Sinus Iridum Szivárvány öble vagy Szivárvány-öböl

Sinus Lunicus Luna-öböl

Sinus Medii Közép öble vagy Központi-öböl

Sinus Roris Harmat öble

Sinus Successus Siker öble

GEOLÓGIA

A "geológiai" elnevezések onnan ismerhetőek fel, hogy a hivatalos IAU nevezéktanban nem szerepelnek és köznévi tagjuk angol szövegben mindig angol nyelvű, pl. Hellas Basin. Ezeket olyan szóval kell fordítani, ami nem szerepel a fenti listában, azaz egyetlen IAU latin köznévi taggal sem keverhető össze.

Hellas **Basin** (Hellas-medence)

South Pole—Aitken Basin Déli-sark—Aitken-medence (-i képzős forma: déli-sark—Aitken-medencei)

Tharsis Rise (Tharsis-hátság),

Elysium Rise (Elysium-hátság)

Coprates Rise (Coprates-hátság),

Thaumasia Plateau (Thaumasia-plató)

Thaumasia Highlands (Thaumasia-hátság),

Prometheus Basin (Prometheus-medence)

circum-Chryse channels, circum-Caloris plains, Circum-Hellas outflow channels stb. szerkezetek magyar megfelelői: Chryse körüli csatornák, Caloris körüli síkságok stb.

Egyéb informális nevek esetén lásd a megjelölt forrásokat.

Források:

Földön kívüli égitestek geológiai és rétegtani tagolása és nevezéktana. Földtani Közlöny, 138/4, 323–338., Budapest, 2008

Javaslat a planetológiai nevezéktan magyar rendszerére. Csillagászati Évkönyv 2010.